

Ziņojums

KVALITĀTES
NODROŠINĀŠANA
NEFORMĀLĀ
IZGLĪTĪBĀ
PIEAUGUŠAJIEM
Latvija

SATURS

IEVADS	2
1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS PIEAUGUŠO NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NODROŠINĀŠANĀ.....	3
2. LABĀ PRAKSE.....	9
3. SVID ANALĪZE	11
4. APTAUJAS DATI UN REZULTĀTI. IEINTERESĒTO PUŠU VĪZIJA UN VAJADZĪBAS	15
5. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	18

IEVADS

Jau Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) 2017.gada rekomendācijas izglītībai¹ ietvēra uzdevumu nodrošināt augsti kvalitatīvu pieaugušo, t.sk. pieaugušo neformālo izglītību. Pieaugušais izglītību var iegūt gan formālās izglītības programmās, gan neformālās izglītības programmās. Formālās izglītības kvalitātes nodrošināšana katrā izglītības pakāpē un veidā tiek nodrošināta Izglītības likumā, Profesionālās izglītības likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktā kārtībā².

Neformālajai izglītībai, kas plaši tiek īstenota pieaugušajiem, izvirzīts nosacījums, ka tā dod iespēju personai visa mūža garumā neatkarīgi no iepriekš iegūtās izglītības apgūt jaunas un pilnveidot esošās kompetences atbilstoši personības izaugsmes interesēm, valsts vai darba devēja pieprasījumam. Neformālā izglītība tiek īstenota atšķirīgām mērķauditorijām un vajadzībām. Pieaugušajiem šāda izglītības forma ir pieprasīta jaunu prasmju apguvei gan darba dzīvei, gan personīgiem mērķiem. Atbilstoši neformālās izglītības būtībai un mērķauditorijai arī ir veidojama elastīga, nebirokrātiska tās kvalitātes nodrošināšanas pieeja un procesi, akcentējot digitālo tehnoloģiju un iespēju pielietojumu.

¹ Sk. OECD Economic Survey of Latvia 2017. Pieejams: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Latvia-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf>

² Ministru kabineta 2020. gada 6. oktobra noteikumi Nr.618 "Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju un izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība"

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS PIEAUGUŠO NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES NODROŠINĀŠANĀ

Normatīvā regulējuma, kas attiecināms uz neformālo izglītību pieaugušajiem, attīstība:

Izglītības likums (1998.).

- 1998. gada 29. oktobrī, pieņemot jaunu Izglītības likumu 46. pantā “Pieaugušo izglītības programmas” tika noteikts, ka katrā no pieaugušo izglītības veidiem var piedāvāt formālās un neformālās izglītības programmas, kā arī bija paredzēta Pieaugušo izglītības likuma un pieaugušo izglītības standarta izstrāde;
- 2001. gada 1. septembrī spēkā stājās Izglītības likuma grozījumi, kas izmainīja iepriekš noteikto regulējumu, ieviešot nosaukumu “**pieaugušo neformālās izglītības programmas**” un nosakot, ka valsts un pašvaldību dibinātās izglītības iestādes ir tiesīgas īstenot pieaugušo neformālās izglītības programmas bez licences saņemšanas, citas juridiskās un fiziskās personas — pēc licences saņemšanas vietējā pašvaldībā. 46. panta jaunā redakcija vairs neietvēra ne Pieaugušo izglītības likuma, ne pieaugušo izglītības standarta izstrādi;
- 2010. gada 4. martā tika pieņemti grozījumi, kas **atcēla** šī likuma **46. panta ceturtajā daļā noteikto**, ka pieaugušo neformālās izglītības programmas izstrādā to īstenotāji sadarbībā ar pasūtītājiem, kā arī izmainīja licencēšanas prasības, nosakot, ka izglītības iestādes (neatkarīgi no to dibinātāja juridiskā statusa) ir tiesīgas īstenot pieaugušo neformālās izglītības programmas bez licences saņemšanas, bet citas juridiskās un fiziskās personas, kuras nav reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā, — pēc licences saņemšanas pašvaldībā;
- 2013. gada 9. jūlijā pieņemtie Izglītības likuma 46. panta piektās daļas grozījumi papildināja pieaugušo neformālās izglītības īstenotāju loku, kam nav jāsaņem licence pašvaldībā ar Nacionālo bruņoto spēku vienībām, kuru uzdevumos ietilpst pieaugušo izglītības programmu īstenošana;
- 2021. gada 8. aprīlī pieņemti grozījumi Izglītības likuma 3. panta pirmajā daļā nosakot, ka **ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību**. Līdz šim redakcija ietvēra vienīgi nosacījumu, ka ikvienam ir tiesības uz izglītību.
- 2021. gada 8. aprīlī pieņemti grozījumi Izglītības likuma 1. pantā, to papildinot ar 7.¹ punktu, kas noteic terminu **izglītības kvalitāte** - izglītības process, saturs, vide un pārvaldība, kas ikvienam nodrošina iekļaujošu izglītību un iespēju sasniegt augstvērtīgus rezultātus atbilstoši sabiedrības izvirzītajiem un valsts noteiktajiem mērķiem. Tātad neformālajā izglītībā, t.sk. pieaugušajiem ir tiesības uz kvalitatīvu izglītību un kvalitatīva izglītība ietver izglītības procesa, satura vides un pārvaldības kvalitātes nodrošināšanu, lai izglītība būtu iekļaujoša un izglītojamie sasniegtu augstvērtīgus rezultātus.

15. pantā noteiktas jaunas Izglītības un zinātnes ministrijas funkcijas izglītības kvalitātes nodrošināšanas jomā:

“18¹) plāno, izvirza un pilnveido izglītības kvalitātes mērķus, ietverot tos izglītības attīstības pamatnostādnēs un rīcības plānos, kā arī **veido izglītības kvalitātes nodrošināšanas un monitoringa politiku;**

18²) veic **izglītības kvalitātes monitoringu**, apkopo un uzkrāj datus par izglītības kvalitāti, analizē un novērtē izglītības iestāžu sniegumu, koordinē un organizē pētniecību, informē par rezultātiem;

18³) identificē un novērtē riskus, **izstrādā un apstiprina izglītības kvalitātes pilnveides vadlīnijas;**

18⁴) ievieš un **attīsta izglītības kvalitātes vērtēšanas un analīzes digitālos rīkus;**

18⁵) **sagatavo ikgadēju izglītības kvalitātes novērtējuma ziņojumu** un iesniedz to apstiprināšanai Ministru kabinetam. Ziņojumā ietver visu izglītības pakāpju un pieaugušo izglītības procesa, satura, vides un pārvaldības kvalitātes izvērtējumu;”

- 2022. gada 15. septembrī tika veikti būtiski grozījumi Izglītības likuma 46. pantā:
 - 1) Izmainot panta nosaukumu – **“46. pants. Neformālās izglītības programmas”**, neizmantojot iepriekš lietoto jēdzienu – pieaugušo neformālās izglītības programmas un, ietverot vienotu regulējumu gan neformālajām izglītības programmām pieaugušajiem, gan jaunatnes neformālās izglītības programmām;
 - 2) Nosakot, ka neformālās izglītības programmas dod iespēju personai visa mūža garumā neatkarīgi no iepriekš iegūtās izglītības apgūt jaunas un pilnveidot esošās kompetences atbilstoši personības izaugsmes interesēm, valsts vai darba devēja pieprasījumam tādejādi paredzot, ka ne visu neformālās izglītības programmu saturu jāveido atbilstoši valsts vai darba devēju vajadzībām, ka var veidot programmas, kas ir vērstas personisku interešu un spēju izaugsmei;
 - 3) Nosakot **neformālās izglītības programmas sastāvdaļas**, proti, ka neformālās izglītības programmas ietver sasniedzamos mācīšanās rezultātus, izglītības apguves formu, valodu, saturu, apjomu un īstenošanai nepieciešamos materiālos un intelektuālos resursus;
 - 4) Aizstājot neformālās izglītības programmu licencēšanu pašvaldībās, piemērojot atšķirīgu pašvaldībās noteiktu kārtību, ar Ministru kabineta noteiktu **vienotu kārtību pašvaldībās to īstenošanas atļauju saņemšanai**, kā arī katras **pašvaldības pienākumu veikt neformālās izglītības programmu reģistrēšanu**. Atļauja ir jāsaņem personām, kuras nav reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā. Akreditētas izglītības iestādes, kā arī Nacionālo bruņoto spēku vienības ir tiesīgas īstenot neformālās izglītības programmas bez atļaujas saņemšanas. Izglītības likuma pārejas noteikumu 100. punktā noteikts, ka Izglītības iestādes, kuras ir reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā, bet nav akreditētas ir tiesīgas turpināt attiecīgo izglītības programmu īstenošanu bez atļaujas ne ilgāk kā līdz 2024. gada 31. maijam;
 - 5) Nosakot, ka par neformālās izglītības programmas apguvi, t.sk. pieaugušajiem, **izsniedz apliecību.**
- 2022. gada 14. novembrī spēkā stājās grozījumi Izglītības likuma 1.pantā, pievienojot 16¹ punktu, kas izglītības pieejamības un kvalitātes veicināšanai noteic, ka **pašvaldības izglītības ekosistēma** - sistēma, kuru pašvaldība veido, lai **nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā**. Pašvaldība attīsta tās vadībā un pārraudzībā mērķtiecīgi strādājošu institūciju kopu, izglītības jomā sadarbojoties

ar pašvaldības, privātajām un valsts izglītības iestādēm, darba devējiem, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām, citām pašvaldībām un to teritorijās esošām izglītības iestādēm, koordinējot izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs.

Likums “Par pašvaldībām” (1994., bija spēkā līdz 01.01.2023.).

Pamata redakcijas 15. panta 4. punktā bija noteikts pašvaldības pienākums gādāt par izglītību un rūpēties par kultūru, kas neietvēra profesionālo un pieaugušo izglītību. Savukārt likuma redakcijā, kas stājās spēkā 1997. gada 26. novembrī 15. panta ceturtda daļa tika grozīta, nosakot pašvaldības pienākumu gādāt par iedzīvotāju izglītību pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā, pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšanā ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, u.c. Līdz ar to, kaut konkrēti nedefinējot, bet kontekstā ar Izglītības likumā noteikto pašvaldību kompetence ietvēra arī darbību profesionālajā, pieaugušo un augstākajā izglītībā.

Pašvaldību likums (2022.)

2023. gada 1. janvārī stājās spēkā Pašvaldību likums, kur 4. pantā noteiktas pašvaldības autonomās funkcijas un minētā panta pirmās daļas 4. punktā noteikts **pašvaldībai gādāt par iedzīvotāju izglītību**, tostarp nodrošināt iespēju iegūt obligāto izglītību un gādāt par pirmsskolas izglītības, vidējās izglītības, profesionālās ievirzes izglītības, interešu izglītības un pieaugušo izglītības pieejamību.

Ministru kabineta rīkojums³.

Lai veicinātu pieaugušo izglītības attīstību, pieejamību un kvalitātes nodrošināšanas pasākumu ieviešanu, kā arī nodrošinātu Izglītības attīstības pamatnostādnes noteiktā izpildi pieaugušo izglītības jomā, 2016. gada 5. maijā tika pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr. 287 “Par Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadam” (turpmāk – plāns). Plānā tika noteiktas darbības, kuru īstenošanai paredzēts piesaistīt Eiropas Sociālā fonda finansējumu, var precizēt atbilstoši Eiropas Sociālā fonda attiecīgo specifisko atbalsta mērķu plānošanas procesam, apstiprinot specifisko atbalsta mērķu projektu vērtēšanas kritērijus un ieviešanas nosacījumus.

Īstenojot plānu tika izveidota starpinstitutionāla **Profesionālās un pieaugušo izglītības pārvaldības padome**, kurā iesaistītas ieinteresētās puses (ministrijas, darba devēju un darba ņēmēju sabiedriskās organizācijas, valsts pārvaldes iestādes, pašvaldību sabiedriskās organizācijas u.c.) un, kuras darbību koordinē Valsts izglītības attīstības aģentūra (turpmāk – VIAA).

Ministru kabineta noteikumu projekts «Atļaujas neformālās izglītības programmas īstenošanai izsniegšanas un anulēšanas kārtība» (23-TA-1042).

Izglītības likuma 14. panta 11¹.punktā noteikts, ka Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā tiek izsniegtas atļaujas neformālās izglītības programmu īstenošanai. Izglītības un zinātnes ministrijā (turpmāk – IZM) ir sagatavots MK noteikumu projekts «Atļaujas neformālās

³ Sk. <https://likumi.lv/ta/id/281992-parpieauguso-izglitibas-parvaldibas-modeļa-ieviesanas-planu-2016-2020-gadam>

izglītības programmas īstenošanai izsniegšanas un anulēšanas kārtība» (turpmāk – MK noteikumu projekts), kas nodots sabiedriskajai apspriešanai no 28.04.2023. - 12.05.2023.⁴

Ministru kabineta noteikumu mērķis ir noteikt vienotu kārtību, kādā pašvaldība izsniedz un anulē atļauju neformālās izglītības programmas īstenošanai, lai veicinātu neformālās izglītības, tostarp digitālo prasmju apguvei, pieejamību un kvalitāti Latvijā. Vienota atļauju izsniegšanas kārtība neformālās izglītības programmu īstenošanai noteikta arī Izglītības likuma 46. panta ceturtajā daļā, kā arī, lai ar šo programmu plašāku pieejamību ieviestu Ministru kabineta 2021. gada 28. aprīļa rīkojumā Nr. 292 “Par Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānisma plānu” apstiprināto Eiropas Savienības Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna 2.3.2.reformas “Digitālās prasmes sabiedrības un pārvaldes digitālajai transformācijai” noteikto.

MK noteikumu projekts paredz, ka atļauju izsniedz vai anulē pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā plānots īstenot programmu vai tās daļu, vai pašvaldību, kurā reģistrēts programmas īstenotājs, ja programmu pilnībā plānots īstenot vai tā tiks īstenota attālināti vai tālmācībā.

Ja neformālās izglītības programmu plāno īstenot divos veidos – tikai klātienē vai tikai attālināti, tad atļauja jāsaņem katrai no šīm programmām, jo programmas īstenošanai nepieciešamie materiālie un intelektuālie resursi abos gadījumos būs atšķirīgi. Iesniegumā atļaujas saņemšanai jāapliecina, ka:

- 1) programmas īstenošanas vieta, telpas klātienē nodarbībām ir droša un tajā ir programmai nepieciešamie materiāli tehniskie resursi un izglītības ieguvei atbilstoša vide. Mācību telpu fiziskā vide ietekmē mācību procesu, tajā iesaistīto savstarpējās attiecības un izglītojamo sasniegumus: a) telpas lielums un funkcionalitāte ietekmē sociālo tuvumu, izmantojamās darba formas un metodes; b) telpas iekārtojums ietekmē komunikāciju un pārvietošanos; c) telpas noformējums veido izglītojamā piederību telpai, klasei, mācību priekšmetam. Šādi nosacījumi tiek piemēroti formālajā izglītībā, taču to būtībai ir universāls raksturs, līdz ar to neformālās izglītības programmas īstenotājs ar šādu apliecinājumu uzņemas atbildību par kvalitatīvas izglītības vides nodrošināšanu visiem izglītojamajiem. Tāpat, ja ēka (telpas) ir nodota ekspluatācijā un ir ierakstīta Zemesgrāmatā, pašvaldība var pārbaudīt informāciju par minētajām telpām. Tā kā neformālās izglītības programma var tikt īstenota arī ārpus telpām un, iespējams, katreiz citā vietā, tad paredzēta iespēja norādīt programmu norises vietas nosaukumu vai nosaukumus bez konkrētas adreses norādes.
- 2) personas, kuras īsteno programmu, kurā tiek uzņemtas nepilngadīgas personas, atbilst Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektajā daļā un Izglītības likuma 50.pantā noteiktajam par nosacījumiem pedagogam. Minētais apliecinājums nav nepieciešams, ja neformālās izglītības programmu, kurā var uzņemt nepilngadīgu personu plāno īstenot valsts vai pašvaldības dibināto izglītības iestāžu darbinieki, jo šāda informācija ir pieejama Valsts izglītības informācijas sistēmā (turpmāk – VIIS).

Lai nodrošinātu kvalitatīvu neformālās izglītības programmu piedāvājumu, kā arī vienotas prasības visās pašvaldībās, MK noteikumu projekts nosaka, kāda informācija

⁴ Sk. https://tapportals.mk.gov.lv/public_participation/bc710b41-71b8-4328-b6e9-35ce396b904b

iekļaujama neformālās izglītības programmas aprakstā. Neformālās izglītības programmas aprakstu izstrādā, ietverot pielikumā norādīto informāciju, kas noteic, ka jānorāda:

- 1) programmas mērķis un sasniedzamie mācīšanās rezultāti,
- 2) mērķa grupa un prasības iepriekš iegūtajai izglītībai un pieredzei ar programmu saistītā jomā, priekšzināšanu līmenis (ja attiecināms),
- 3) īstenošanas valoda,
- 4) programmas apjoma sadalījums un satura apguves plānojums,
- 5) materiālie (nepieciešamo mācību līdzekļu, iekārtu un aprīkojuma saraksts) un intelektuālie (programmas īstenošanā iesaistītās personas, to izglītība un/vai profesionālā kvalifikācija un darba pieredze) resursi programmas nodrošināšanai,
- 6) mācību metodes programmas īstenošanai,
- 7) gala pārbaudījums programmas noslēgumā (ja attiecināms).

Programmas kvalitātes (atbilstoši Izglītības likumā noteiktajam izglītības kvalitātes jēdzienam - process, saturs, vide un pārvaldība) nodrošināšanas nolūkā atbilstoši MK noteikumu projekta pielikumā noteiktajam programmas aprakstā ieverami pasākumi programmas sagatavošanas vai īstenošanas gaitā, kuru ietvars vai mērķis ir sekmēt izglītības programmas augstvērtīgu un kvalitatīvu norisi.

Papildus minētajam, MK noteikumu projektā noteikts, ka iesniedzot iesniegumu atļaujas saņemšanai programmai, kuras mērķis ir valodu prasmju apguve, programmas aprakstā programmas saturu un sasniedzamos rezultātus strukturē atbilstoši Eiropas Padomes dokumenta "Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana" zināšanu līmeņu sistēmas aprakstiem, lai nodrošinātu vienotu un pakalpojuma saņēmējam saprotamu programmas saturu un sasniedzamos rezultātus valodas prasmju apguvei.

MK noteikumu projektā paredzēts, ka, iesniedzot iesniegumu atļaujas saņemšanai programmai, kuras mērķis ir digitālo kompetenču apguve, programmas aprakstā sasniedzamos mācīšanās rezultātus strukturē atbilstoši Eiropas Iedzīvotāju digitālo kompetenču ietvarā (DigComp) klasificētajām kompetencēm (2.dimensijas detalizācijas pakāpē) un kompetenču apguves līmeņiem (3.dimensijas detalizācijas pakāpē)⁵.

Lai nodrošinātu to, ka apliecībā par neformālās izglītības programmas apguvi netiks ietverta nekorekta vai maldinoša informācija, MK noteikumu projekts paredz, ka, iesniedzot iesniegumu atļaujas saņemšanai, pievienojams apliecības par neformālās izglītības programmas apguves paraugs, nosakot, kādas ziņas neformālās izglītības programmas īstenošanai ietveramas tajā, bet nenosakot tās formu, dizainu, kas ir programmas īstenošana izvēle.

MK noteikumu projektā iekļauts arī regulējums, kas nosaka, kādos gadījumos pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu par atteikumu izsniegt atļauju, proti, ja:

- 1) programmas mērķis neatbilst Izglītības likuma 2. pantā un 46. pantā noteiktajam mērķim;

⁵ DigComp 2.1 versija pieejama šeit: <http://muzizglitiba.gov.lv/sites/default/files/muzizglitiba-Digitala-kompetence.pdf>.

- 2) programmas materiālais un intelektuālais nodrošinājums nenodrošina izglītības procesa īstenošanu atbilstoši programmas aprakstā sniegtajam;
- 3) persona nav iesniegusi visus lēmuma pieņemšanai nepieciešamos dokumentus vai tie neatbilst šo noteikumu prasībām;
- 4) uz personu, kas īsteno programmu nepilngadīgām personām, attiecas Izglītības likumā vai Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktie ierobežojumi strādāt ar nepilngadīgām personām.

Atļauju neformālās izglītības programmas īstenošanai izdošanas procesa sastāvdaļa ir to uzskaitē un reģistrēšana pašvaldībā, kura tās izsniedz. Aktuālo neformālās izglītības programmu atļauju uzskaites un kontroles nolūkā pašvaldība veido atļauju reģistru, kur ietver ziņas, tostarp personu datus, kas nepieciešami izglītības procesa pārvaldībai, kā arī saziņai ar programmas īstenotāju.

Nodrošinot pieejamību, lai informētu sabiedrību par pašvaldības teritorijā pieejamām neformālās izglītības programmām un popularizētu iedzīvotāju iesaisti tajās, pašvaldība savā tīmekļvietnē publicē no reģistra šādas ziņas: atļaujas izsniegšanas datums un numurs; juridiskās personas nosaukums un reģistrācijas numurs vai fiziskās personas vārds un uzvārds; programmas, kuras īstenošanai izsniegta atļauja, nosaukums; programmas īstenošanas vietas adrese klātienē programmām vai norāde, ka programma tiek īstenota attālināti vai tālmācībā; atļaujas derīguma termiņš; programmas īstenotāja kontaktinformācija; tīmekļvietnes adrese vai cita publiska sociālo tīklu informācija par atļaujas saņēmēja darbību neformālās izglītības programmu īstenošanas jomā (ja attiecināms).

Ar aktuālajiem Izglītības likuma grozījumiem un Ministru kabineta noteikumiem par atļauju saņemšanu neformālās izglītības programmu īstenošanai tiks harmonizētas prasības neformālās izglītības programmu izstrādei un īstenošanai, tiks veicināta augstāka neformālās izglītības programmu kvalitāte Latvijā, tiks nodrošināta izglītības programmas īstenošanas atļaujas saņemšanas procedūras caurskatāmība un standartizācija, sekmējot jauniešu un pieaugušo iesaisti mūžizglītībā.

2. LABĀ PRAKSE

Neskatoties, ka konkrēts pieaugušo neformālās izglītības regulējums Latvijā pastāvēja jau no 2001. gada, praksē atklājās šī regulējuma nepietiekamība, kas pieļāva arī nekvalitatīvu neformālās izglītības programmu īstenošanu. Līdz ar to pasākumos, kur neformālās izglītības īstenošanai pieaugušajiem tika piesaistīti Eiropas Savienības fondu un valsts budžeta līdzekļi, veidojot katram pasākumam speciālo normatīvo regulējumu, tika konkretizētas prasības pieaugušo neformālās izglītības programmu pieteikšanai projektam, tā pasākumam, kā arī tika un tiek īstenota to īstenošanas kontrole. Līdz ar to ir paaugstinājusies iedzīvotāju uzticamība šīm programmām, kā arī ir aug pretendentu skaits dalībai šajās programmās.

1. labās prakses piemērs

Nodarbināto personu profesionālo kompetenču pilnveide neformālās izglītības programmās

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.4.1. specifiskā atbalsta mērķa “Pilnveidot nodarbināto personu profesionālo kompetenci” projekts Nr. 8.4.1.0/16/I/001.

Ņemot vērā, ka Izglītības likuma 33. pantā noteiktais attiecināms tikai uz formālās izglītības programmām, kuru izstrāde pamatojas konkrētās izglītības valsts standartā un Izglītības likuma 46. pantā nebija ietvertas pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes prasības, tad izglītības iestādēm, lai pieteiktos dalībai projektā bija jāiesniedz vienotai formai atbilstošs neformālās izglītības programmas apraksts (3. un 4. kārtā⁶).

Programmas aprakstā bija jānorāda: 1) Izglītības programmas mērķis un uzdevumi; 2) Izglītības programmas mērķauditorija 3) Prasības iepriekš iegūtai izglītībai, pieredzei ar izglītības programmu saistītā jomā (priekšzināšanu līmenis); 4) Izglītības programmas apjoms stundās, atsevišķi norādot teorētisko mācību, praktisko mācību, patstāvīgā darba un pārbaudījuma stundu skaitu katrai īstenošanas formai: klātienē vai tālmācība; 5) Izglītības programmas saturs norādot sasniedzamos rezultātus un katram sasniedzamajam rezultātam: tēmas, apakštēmas un stundu skaitu; 6) Izglītības programmas materiāltehniskā nodrošinājuma saraksts; 7) Izglītības programmas īstenošanai nepieciešamā pedagoģiskā personāla saraksts; 8) Izglītības programmas apguves novērtēšanas (pārbaudījums); 9) Izglītības programmas apguvi apliecinošais dokuments; 10) Izglītības programmas īstenošanai izmantojamās mācību metodes; 11) Izmantojamās literatūras saraksts.

Minētā projekta pieredze, t.sk. neformālās izglītības programmas apraksts, tika ņemta vērā sagatavojot MK noteikumu projektu “Atļaujas neformālās izglītības programmas īstenošanai izsniegšanas un anulēšanas kārtība”.

2. labās prakses piemērs

Bezdarba riskam pakļauto personu, darba meklētāju un bezdarbnieku darba tirgum nepieciešamo profesionālo kompetenču apguve

Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 7.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Paaugstināt bezdarbnieku kvalifikāciju un prasmes atbilstoši darba tirgus

⁶ Sk. <https://www.macibaspieaugusajiem.lv/izsludinatas-atlases?tab=collapse-410>

pieprasījumam" projekts un 14.1.2. specifiskā atbalsta mērķa "Atvērto pasākumu labklājības jomā" projekts.

Lai nodrošinātu tiesību normām atbilstošu un kvalitatīvu izglītības programmu īstenošanu Nodarbinātības valsts aģentūra (turpmāk – NVA), kooperējot resursus un īstenojot sadarbību, projekta īstenošanā piesaista sadarbības partneri – Izglītības kvalitātes valsts dienestu, kas ir Izglītības un zinātnes ministrijas pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas nodrošina kvalitatīvu un tiesisku izglītību, veicot izglītības kvalitātes monitoringu un sniedzot atbalstu izglītības procesa īstenošanā un īsteno Izglītības likuma 20. pantā noteiktās funkcijas, t.sk. izglītības procesa atbilstības kontroli likumiem un citiem izglītību regulējošiem likumiem un normatīvajiem aktiem. Sadarbībā ar NVA izstrādāta pārbaudēs piemērojamā metodika, kas nosaka izglītības programmu īstenošanas un pārbaudījumu kārtības kontroles veikšanas kārtību. Sadarbība tika uzsākta 2021. gadā. Īstenojot stingrākus izglītības programmu īstenošanas kontroles pasākumus viena gada laikā būtiski samazināts neatbilstoši normatīvo aktu prasībām īstenoto izglītības programmu skaits (no 77% uz 43%)⁷.

1.attēls
Pārbažu efektivitāte

Vienlaikus ir jāatzīst, ka klātienes pārbaudes izglītības programmu īstenošanas vietās ir ļoti darbietilpīgs, dārgs un ar augstu un kompetentu cilkvēkresursu kapacitāti saistīts pasākums, ko plašā un visaptverošā apmērā nav iespējams īstenot ikdienas valsts pārvaldes īstenoto pakalpojumu ietvaros, nepiesaistot papildu projektu resursus.

⁷ Sk. <https://www.ikvd.gov.lv/lv/projekts/atbalsts-bezdarbnieku-izglitiba>

3. SVID ANALĪZE

Sākotnējā pieaugušo izglītības (turpmāk – PI) sistēmas situācijas SVID analīze ir ietverta 2016. gada 5. maijā tika pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr. 287 “Par Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadam”⁸:

<i>Stiprās puses (Priekšrocības)</i>	<i>Vājās puses (Trūkumi)</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saskaņā ar normatīvajiem aktiem (Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums un Augstskolu likums) ir noteikta IZM atbildība par PI politiku, pašvaldību loma un kompetence PI īstenošanā, kā arī PI finansēšanas principi. ▪ Profesionālās izglītības iestāžu tīkls nodrošina modernu un dažādu izglītības mērķa grupu vajadzībām piemērotu infrastruktūru. ▪ Lielākā daļa pašvaldību īsteno tām likumā noteiktās funkcijas PI īstenošanā, deleģējot šo funkciju izglītības pārvaldēm vai citām institūcijām, vai paturot pašas pašvaldības ziņā, tādējādi institucionāli nodrošinot reģionālu pārklājumu PI īstenošanā. ▪ 2004.–2006.gada plānošanas periodā 3.2.4.1.aktivitātes “Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana” ietvaros izveidota pieaugušo izglītības sistēma, nodrošināti koordinatori un pieaugušo izglītības tīkls. ▪ IZM pakļautībā darbojas VIAA, kas saskaņā ar nolikumu īsteno valsts politiku augstākās izglītības un zinātnes attīstības, mūžizglītības sistēmas attīstības, profesionālās izglītības sistēmas attīstības un vispārējās izglītības sistēmas attīstības jomā. ▪ NVA ir aprobēta pieaugušo izglītības programmu īstenošana ar kuponu metodi kā nodarbinātajiem, tā bezdarbniekiem, kas dod iespēju klientam brīvi izvēlēties pakalpojumu sniedzēju ▪ Tiek nodrošināta ārpus formālās izglītības ceļā iegūtu zināšanu un prasmju atzīšana. ▪ IZM ir iesaistījusies EPALE tīklā, kas nodrošina iespēju mācīties no profesionāļiem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepietiekams valsts finansējums nodarbināto PI nodrošināšanai. ▪ Esošais PI piedāvājums nenodrošina pakāpenisku darbaspēka piedāvājuma pārstrukturēšanos no vidējās uz augstākās kvalifikācijas grupu. ▪ Nepietiekama koordinējoša, vienota PI pārvaldība, iesaistot visas par PI īstenošanu atbildīgās ministrijas, nosakot sasniedzamos uzdevumus, prioritāros atbalsta virzienus, mērķa grupas, finansējuma sadali un proporciju. ▪ Nav datu bāzes, kurā būtu pieejama vienota informācija par PI sniedzējiem un piedāvātajām programmām, kā arī par PI iesaistītajiem dalībniekiem. ▪ Nepietiekama IZM Izglītības kvalitātes valsts dienesta kapacitāte PI kvalitātes uzraudzībai. ▪ PI piedāvājuma veidošanā trūkst sasaistes ar vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, demogrāfisko tendenču prognozēm un ekonomiskās situācijas attīstības scenārijiem. ▪ PI pieprasījuma un piedāvājuma analīze nav pietiekami balstīta uz teritoriju specifiku un vajadzībām. ▪ Nav izveidots mehānisms, kā fleksibli tiek reaģēts uz dažādu (nevis tikai atsevišķu) mērķa grupu vajadzībām, nodrošinot papildus atbalstu (piemēram, mobilitāte, atbalsts bērna pieskatīšanai utt.), tādējādi veicinot to iesaisti PI. ▪ Iedzīvotāju vidū vērojama zema

⁸ Sk. <https://likumi.lv/ta/id/281992-parpieauguso-izglitibas-parvaldibas-modeļa-ieviesanas-planu-2016-2020-gadam>

<p>citās Eiropas valstīs un sadarboties, lai uzlabotu PI kvalitāti un pieejamību Eiropā.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ No 2012. līdz 2015.gadam IZM īstenojusi divus EK projektus pieaugušo izglītības jomā⁹, veikta analīze par iepriekšējos periodos īstenoto PI procesu un rezultātiem, kā arī Labklājības ministrijas gūto pieredzi pieaugušo izglītošanā. ▪ Ekonomikas ministrijas ES fondu 2007. – 2013.gada plānošanas periodā īstenojusi nodarbināto mācības komersantu konkurētspējas veicināšanai to darbinieku kvalifikācijas celšanai, kā rezultātā ir veikta analīze par īstenoto programmu rezultātiem. 	<p>izpratne un pieredze par PI būtību un piedāvājumu.</p>
<p>Iespējas</p>	<p>Draudi (Riski)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izveidot saskaņotu normatīvo aktu sistēmu un efektīvu resursu (tai skaitā finanšu) vienotu pārvaldi, ievērojot dalītās atbildības un nozaru politikas mijiedarbības principus, vienotas mūžizglītības sistēmas attīstībai. ▪ Nodrošināt PI pieejamību iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, ienākumu līmeņa, etniskās piederības, funkcionāliem traucējumiem, u.c. ▪ Attīstīt pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības piedāvājumu, kas nodrošina ilgtspējīgas kompetences darbam, pilsoniskai līdzdalībai, personības izaugsmei un sekmē uz augstām prasmēm balstītu konkurētspējīgas zināšanu ekonomikas un demokrātiskas sabiedrības attīstību Latvijā. ▪ Tiks nodrošināta regulāra pakalpojumu pieprasījuma un kvalitātes analīze. ▪ Modulāro programmu veidošana ar izvēles iespējām un pielāgošanos individuālajām vajadzībām. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neīstenojot koordinētu pieaugušo izglītības politiku, nepalielināsies PI iesaistīto personu skaits. ▪ Neizveidojot PI piedāvājumu, kas balstīts uz vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, netiks mazināta darbaspēka kvalifikācijas neatbilstība darba tirgus prasībām. ▪ Nesakārtojot pieaugušo izglītības datu iegūvi un normatīvo bāzi, netiks nodrošināta sistēmiska pieeja pieaugušo izglītībai. ▪ Nesasaistot PI piedāvājumu, ar vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, netiks novērsta darbaspēka kvalifikācijas neatbilstība darba tirgus prasībām. ▪ Nepietiekami mobilizējot visus PI iesaistītos resursus un nesekmējot to sadarbību mērķa sasniegšanai, netiks novērsta PI sadrumstalotība un netiks nodrošināta izmaksu efektivitāte. ▪ Neizveidojot ilgtspējīgu PI sistēmu, kas mērķēta uz kvalifikācijas iegūšanu, pārkvalifikāciju un nodarbināto tālākizglītību, netiks mazināti strukturālā bezdarba riski. ▪ Neizstrādājot PI pārvaldības modeli, kas spēj reaģēt uz dažādu mērķa grupu vajadzībām, netiks nodrošināts pietiekams atbalsts sociālai atstumtībai

⁹ No 2012. līdz 2014.gadam IZM ir īstenojusi EK projektu “Eiropas programmas īstenošana pieaugušo izglītības jomā”, un no 2015.gada janvāra līdz 2015.gada 30.oktobrim īstenojusi EK projektu “Nacionālie koordinatori Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītības jomā”.

Ņemot vērā, ka laika posmā no 2020. gada līdz šim periodam ir veikti būtiski grozījumi Izglītības likumā izglītības kvalitātes, t.sk., neformālās izglītības pieaugušajiem kvalitātes veicināšanas aspektā, šī iepriekš veiktā SVID analīze ir aktualizējama.

Šajā ziņojumā tiek ietverta aktualizēta SVID analīze neformālās izglītības pieaugušajiem (turpmāk – NIP) kontekstā:

SVID (2023.)

<i>Stiprās puses (Priekšrocības)</i>	<i>Vājās puses (Trūkumi)</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saskaņā ar normatīvajiem aktiem (Izglītības likums, Pašvaldību likums) ir nodalīta IZM un pašvaldību atbildība par NIP politiku, lomu un kompetenci NIP īstenošanā, kā arī noteikti NIP finansēšanas principi. ▪ Ir modernizēts profesionālās izglītības iestāžu tīkls, kas nodrošina modernu un dažādu izglītības mērķa grupu vajadzībām piemērotu infrastruktūru, t.sk. atbilstoši statusa kritērijiem obligātu pieaugušo izglītojamo iesaisti profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides izglītības un neformālās izglītības programmās. ▪ Lielākā daļa pašvaldību īsteno tām likumā noteiktās funkcijas NIP īstenošanā, nosakot šo funkciju izglītības pārvaldēm, izglītības speciālistiem vai pieaugušo izglītības koordinatoriem; ▪ IZM pakļautības iestādes VIAA darbība, kas īsteno ESF projektu pieaugušo izglītības iespēju nodrošināšanai (šobrīd pēdējā 9. kārtā), kur gūtā prakse var tikt izmatota pieaugušo izglītības pasākumu nodrošināšanā ar valsts budžeta līdzfinansējumu. ▪ NVA ir aprobēta pieaugušo izglītības programmu īstenošana ar kuponu metodi kā nodarbinātajiem, tā bezdarbniekiem, kas dod iespēju klientam brīvi izvēlēties pakalpojumu sniedzēju, t.sk. neformālajā izglītībā. ▪ Plašāka NVA īstenošanās prakses ieviešana PI īstenošanas pārbaudēs; ▪ Tiek nodrošināta ārpus formālās izglītības ceļā (t.sk. neformālajā izglītībā) iegūtu zināšanu un prasmju atzišana, mazinot izglītības iestādēm administratīvos šķēršļus (no 2023. gada nav jāsaņem IZM deleģējums). ▪ EPALE darbība Latvijā, kas nodrošina 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valsts finansējuma piešķiršana novirzīšana NIP nodrošināšanai nodarbinātajiem, lai šo funkciju neīstenotu tikai ES projektu ietvaros. ▪ Nepietiekama kontroles institūcijas (piem., Izglītības kvalitātes valsts dienests) kapacitāte NIP kvalitātes uzraudzībai. ▪ VIIS sistēmas funkcionalitātes komplikētā pilnveide vienota atļauju reģistra ieviešanai; ▪ PI pieprasījuma un piedāvājuma analīze nav pietiekami balstīta uz teritoriju specifiku un vajadzībām, kā arī pierādījumiem par tautsaimniecības attīstības tendencēm; ▪ Nav izveidots mehānisms, kā fleksibili tiek reaģēts uz dažādu (nevis tikai atsevišķu) mērķa grupu vajadzībām, nodrošinot papildus atbalstu (piemēram, mobilitāte, atbalsts bērna pieskatīšanai mācību laikā utt.), tādējādi veicinot to iesaisti PI. ▪ Iedzīvotāju ar zemu izglītības līmeni un kvalifikāciju vidū vērojama zema izpratne un pieredze par PI programmu apguves nepieciešamību, vispārīgo un profesionālo kompetenču pilnveidi.

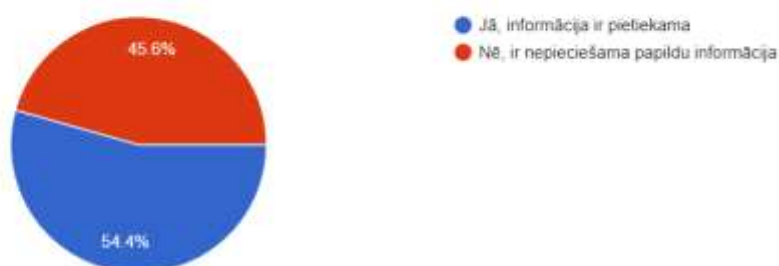
<p>iespēju mācīties no profesionāļiem citās Eiropas valstīs un sadarboties, kā arī informē par NIP un PI aktualitātēm;</p> <ul style="list-style-type: none"> Iedzīvotāju vidū ir vērojama izpratne un pieredze par PI nozīmi un piedāvājumu, ko apliecina aktīvā dalība gan VIAA, gan NVA īstenotajos ES fondu pieaugušo izglītības projektos. 	
<p><i>Iespējas</i></p>	<p><i>Draudi (Riski)</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> Saskaņotas normatīvo aktu sistēmas izveide un efektīva resursu (tai skaitā finanšu) vienota pārvaldīšana, ievērojot dalītās atbildības un nozaru politikas mijiedarbības principus, vienotas mūžizglītības sistēmas attīstībai visām PI, t.sk. NIP mērķgrupām. Vienota pašvaldību reģistra ieviešana atļauju neformālās izglītības programmu īstenošanai reģistrēšanai, kā arī akreditēto izglītības iestāžu pienākums reģistrēt neformālās izglītības programmas VIIS sistēmā, kas veicinātu ieinteresēto mācībās informētību un PI pieejamību; Saīsināto PI, t.sk. NIP izglītības programmu ieviešana augstākās izglītības pakāpē; Popularizēt pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības piedāvājumu, kas nodrošina digitālās kompetences, ilgtspējīgas kompetences darbam, pilsoniskai līdzdalībai, personības izaugsmei un sekmē ekonomikas transformāciju uz augstām prasmēm balstītu zināšanu ekonomiku, kā arī pilsoniskas un demokrātiskas sabiedrības attīstību Latvijā. Modulārās pieejas attīstīšana PI programmu veidošanā ar izvēles iespējām un pielāgošanos individuālajām vajadzībām. 	<ul style="list-style-type: none"> Nesakārtojot NIP datu reģistrāciju un ieguvu, netiks nodrošināta sistēmiska pieeja pieaugušo izglītības pārraudzībai un attīstībai. Nepietiekami mobilizējot visus PI iesaistītos resursus un nesekmējot to sadarbību mērķa sasniegšanai, netiks novērsta PI sadrumstalotība un netiks nodrošināta izmaksu efektivitāte. Neizveidojot ilgtspējīgu PI, t.sk. NIP sistēmu, kas mērķēta uz kvalifikācijas iegūšanu, pārkvalifikāciju un ātru darba tirgum nepieciešamo kompetenču ieguvu, netiks mazināti strukturālā bezdarba riski. Neizveidojot NIP piemērotu kvalitātes pasākumu kopumu, kā arī neīstenojot regulāru tās īstenošanas kvalitātes kontroli, netiks nodrošināta PI politikas mērķu sasniegšana.

4. APTAUJAS DATI UN REZULTĀTI. IEINTERESĒTO PUŠU VĪZIJA UN VAJADZĪBAS

Nodibinājums “Smart minds” sadarbībā ar Izglītības kvalitātes valsts dienestu Erasmus+ projekta “Kvalitātes nodrošināšanas pašnovērtējuma rīka izveide pieaugušo neformālajā izglītībā” ietvaros no 2023. gada 3.-25. februārim veica pieaugušo izglītības politikas veidotāju un īstenotāju aptauju par kvalitātes nodrošināšanu neformālās izglītības programmās. Aptaujā piedalījās 103 respondenti, no kuriem 90 respondenti bija izglītības politikas īstenotāji (mācību centrs, īstenotāji, izglītotāji u.tml.), 10 izglītības politikas veidotāji un 3 pieaugušo izglītības koordinācijā iesaistītie speciālisti.

2. attēls. Vai piekrītat apgalvojumam, ka Jums ir pietiekama informācija par kvalitātes nodrošināšanu neformālā izglītībā, lai izveidotu un īstenotu kvalitatīvas neformālās pieaugušo izglītības programmas?

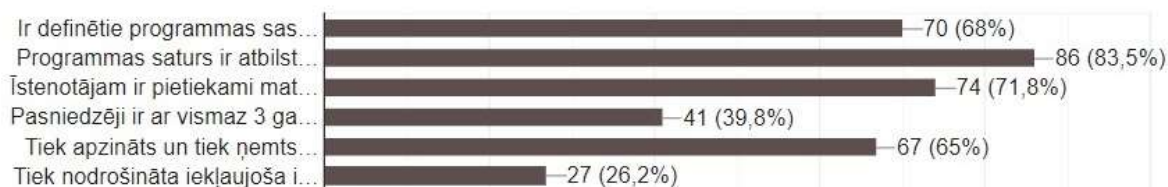
103 responses

Apgalvojumam, ka ir pietiekama informācija par kvalitātes nodrošināšanu neformālā izglītībā, lai izveidotu un īstenotu kvalitatīvas neformālās pieaugušo izglītības programmas, piekrita 54,5% respondentu, kamēr 45,6% jeb 47 respondenti norāda, ka ir nepieciešama papildus informācija par kvalitātes nodrošināšanu neformālā izglītībā.

3.attēls. Kādi, Jūsuprāt, ir svarīgākie kvalitātes kritēriji neformālo izglītības programmu īstenošanā?

103 atbildes

83,5% respondentu norādīja, ka programmas satura atbilstība sasniedzamiem rezultātiem ir vissvarīgākais kvalitātes kritērijs neformālā izglītībā.

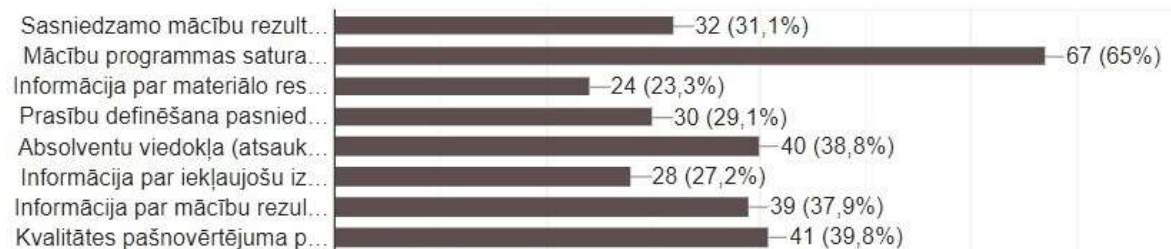
71,8% norādīja, ka svarīgi ir, ka īstenotājam ir pietiekami materiālie resursi programmas īstenošanai; 68% - ka ir definētie programmas sasniedzamie rezultāti; 65% - ka tiek apzināts un tiek ņemts vērā absolventu viedoklis; 39,8% - ka pasniedzēji ir ar vismaz 3 gadu darba

pieredze programmas jomā, kamēr tikai 26,2% norādīja, ka svarīgi ir nodrošināt iekļaujošu izglītību.

Kā citi kvalitātes kritēriji tika norādīti: Saturs saskaņots ar potenciāliem darba devējiem, nozares ekspertiem; Pasniedzējiem var būt arī mazāka pieredze konkrētajā jomā, bet, lai ir kompetenti un programmas jomā darbojas (ne obligāti valsts atzīta kvalifikācija). Ir situācijas, kur ar 30-40 gadu pieredzi var sniegt mūsdienām neatbilstošu informāciju; ir pieprasījums konkrētās mācību iestādes programmai; Tiek nodrošināts starpdisciplinārs un starpnozaru saturs; Pedagogi vismaz reizi gadā paaugstina savu kvalifikāciju; Ka vispār kaut kur ir definētas prasības pasniedzēju izglītībai neformālajā izglītībā; Tiek ņemtas vērā tendences un atklājumi gan saturiskie, gan metodiskie; Jāatbalsta, jāpiedāvā un jārealizē tādas mācību programmas, kuras darba tirgū ir reāli nepieciešamas! Bezjēdzīgi dažādos nevajadzīga satura kursus "saražot" absolventus, kuri pēc tam tik un tā nespēj kursu laikā iegūtās zināšanas nekur izmantot, un neiekļaujas darba tirgū; Adekvāta izpratne par pilnu ciklu, paredzamo ieguldījumu dažādos posmos, izteiktu cilvēkstundās; attiecīga plānošana; Manuprāt, neformālā izglītība netiek kontrolēta, kas grib, tas māca ko grib; Būt soli priekšā tendencēm un piedāvāt aktuālas, praktiski pielietojamas tēmas un saturu, balstītas pasūtītāju vajadzībās; Svarīgi, lai ir lietišķa vide un mierpilna atmosfēra; Maz birokrātija; Tiek nodrošināts starpdisciplinārs un starpnozaru saturs.

4.attēls Kuros jautājumos neformālās izglītības programmu īstenošanā ir visvairāk nepieciešami atbalsta materiāli kvalitātes nodrošināšanai?

103 atbildes

65% respondenti norādīja, ka visvairāk atbalsts nepieciešams mācību programmas satura veidošanā atbilstoši sasniedzamiem rezultātiem. Citas jomas, kurās nepieciešami atbalsta materiāli: Kvalitātes pašnovērtējuma procedūras 39,8%; absolventu viedokļa (atsauksmju) apzināšana 38,8%; sasniedzamo rezultātu definēšana 31,1%; prasību definēšana pasniedzēju darba pieredzei un izglītībai 29,1%; informācija par iekļaujošu izglītību 27,2%; informācija par materiālo resursu atbilstību programmai 23,3%.

Citas atbildes: mācību procesos Kirkpatrick 4 līmeņu novērtējuma izmantošana ir sarežģīts process; Atzīmēti tie, par kuriem teorētiskas zināšanas ir, bet trūkst daudzveidīgu rīku utt.; Aktualizēta izpratne par pedagoģisko procesu, iespējams, "veidnes" un "paraugkursi", kuros demonstrēta konsekventa mūsdienu pedagoģijas principu pielietošana; to jāprasa viņiem; Konfliktu risināšana; Maksimāli vienkāršota procedūra un mehānismi kvalitātes novērtēšanā.

5.attēls. Kādi atbalsta instrumenti ir nepieciešami neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un pasniedzējiem, lai uzlabotu neformālās izglītības programmu kvalitāti?

102 atbildes

49% respondenti norādīja, ka neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un pasniedzējiem, lai uzlabotu neformālās izglītības programmu kvalitāti, ir nepieciešami pašnovērtējuma instrumenti, kamēr 48% respondentu, ka mācību kurss.

Citas atbildes: daudz naudas, lai var nodarboties tik ar saturu; nepieciešamo programmu noteikšanas metodes, programmu saturs atbilst darba tirgus vajadzībām; nav nepieciešams formāls atbalsts neformālai izglītībai; ieinteresēts un profesionāls pedagogs, atbalsts pedagogam no izglītības programmas nodrošinātāja, skaidrs izglītības programmas mērķis;

Nesaskatu vajadzību; digitālie un VR rīki; Nepieciešama pašu pasniedzēju pastāvīga pilnveidošanās gan konkrētās jomas, gan pedagoģijas metožu aktualitātes apgūstot; Ticama un aktuāla informācija no nozaru pārstāvošajām organizācijām par tām mācību programmām, kuras darba tirgū ir reāli nepieciešamas!! viena vietne, kur visas šīs lietas var atrast, lai nav katram jāstudē dokumentu kalni un papīri; priekšzināšanu testēšana topošajiem dalībniekiem.

6.attēls. Vai ir nepieciešama informatīva kampaņa par kvalitātes nodrošināšanu neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un izglītotājiem?

103 atbildes

61,2% respondentu norādīja, ka ir nepieciešama informatīva kampaņa par kvalitātes nodrošināšanu neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un izglītotājiem.

Citi viedokļi: Pasniedzēji atbildīgi un kvalitatīvi realizē izglītojamo apmācību, bet varētu būt izglītojoši semināri; Ar kampaņām neko nevar panākt. Ja izglītības programmu nodrošinātāji un izglītotāji paši pastāvīgi pilnveidojas, tad viņi spēj izveidot cilvēkiem vajadzīgu, aktuālu (šī brīža vajadzībām atbilstošu), interesantu piedāvājumu, kuru cilvēki pārņem, apgūst un pasniedzējiem prasa vēl turpināt attīstīt; Jā, ne tikai nodrošinātājiem, nepieciešams aktualizēt jautājumu, kas vispār drīkst realizēt neformālās izglītības programmas. Lai novērstu tendenci, ka seminārus rīko visi (ne izglītības iestādes) par visu ko.

5. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

1. Pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas instrumentu izveide un ieviešana.

Izglītības likuma 46. panta un Ministru kabineta noteikumu projekts «Atļaujas neformālās izglītības programmas īstenošanai izsniegšanas un anulēšanas kārtība» (23-TA-1042) noteic prasības neformālās izglītības programmu pieaugušajiem izstrādei un atļauju saņemšanai, ja tāda īstenošanai nepieciešama.

Prasības noteiktas izglītības programmai un tās īstenošanai sagatavotībai programmas īstenošanai, proti, neformālās izglītības programmai jāietver sasniedzamos mācīšanās rezultātus, izglītības apguves formu, valodu, saturu, apjomu un īstenošanai nepieciešamos materiālos un intelektuālos resursus.

Vienlaikus aptaujas rezultāti (sk. 6. attēlu) norāda, ka ir nepieciešama informatīva kampaņa par kvalitātes nodrošināšanu neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un izglītotājiem. Ir saprotams, ka tikai atbilstoši normatīvo aktu prasībām sagatavota izglītības programma vēl nenodrošina kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, jo izglītības kvalitāte vēl papildus aptver arī izglītības procesa īstenošanu, vidi un pārvaldību, kas ikvienam nodrošina iekļaujošu izglītību un iespēju sasniegt augstvērtīgus rezultātus. Lūdz ar to pakāpeniski ir jāievieš neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas pasākumi, piem. pašvērtēšanas process, jāinformē un jāizglīto ieinteresētās puses. Vienlaikus lietderīgi pašvērtēšanas procesu būtu īstenot, izmantojot digitālo resursu iespējas, mazinot rutīnas darbības un administratīvo slogu. Aptaujas dati norāda, ka vairums respondenti (49%, sk. 5. attēlu) atzīmēja, ka neformālās izglītības programmu nodrošinātājiem un mācībspēkiem, lai uzlabotu neformālās izglītības programmu kvalitāti, ir nepieciešami pašnovērtējuma instrumenti.

Atbilstoši Izglītības likumā noteiktajam valsts izglītības kvalitātes monitoringa sistēma aptver četras izglītības kvalitātes monitoringa jomas (skat. 1. attēlu): (1) atbilstība mērķiem (izglītojamo un visas sabiedrības vajadzībām atbilstoši izglītības rezultāti), (2) kvalitatīvas mācības (mācību process, pedagogi), (3) iekļaujoša vide (fiziski un emocionāli droša, pozitīva vide, motivācija), (4) laba pārvaldība (procesu efektivitāte).¹⁰

Katrai no jomām ir noteikti vairāki kritēriji un katram kritērijam – kvalitāti raksturojoši rādītāji.

¹⁰ [Vadlīnijas izglītības kvalitātes nodrošināšanai vispārējā un profesionālajā izglītībā 2022 \(Izglītības kvalitātes valsts dienesta iekšējie noteikumi, 1.-2. lpp.](https://www.ikvd.gov.lv/lv/akreditacija) Sk. <https://www.ikvd.gov.lv/lv/akreditacija>.

7. attēls. Valsts izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas jomas un kritēriji¹¹.

Ņemot vērā to, ka spēkā esošais normatīvais regulējums neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanai aptver vienīgi prasības neformālās izglītības programmai un prasības tās īstenošanai atļaujas saņemšanai, tad, lai neformālo izglītību ietvertu izglītības kvalitātes monitoringā ir nepieciešama papildu informācija par kvalitātes jomām un kritērijiem. Kā sākotnējais risinājums var kalpot pašvērtēšanas rīka ieviešana, kas nodrošinātu nepieciešamās informācijas uzkrāšanu un tās izmantošanas iespējas.

Pašvērtēšanā izglītības iestādei jāizvērtē sava darbība atbilstoši četriem cikliski secīgiem posmiem jeb tā sauktajam Deminga aplim (*PLĀNO – DARĪ – PĀRBAUDI – RĪKOJIES*), kurā:

1. **PLĀNOT** nozīmē noteikt skaidrus, precīzus mērķus, kvalitatīvos un kvantitatīvos sasniedzamos rezultātus, definēt un plānot procesus;
2. **DARĪT / ĪSTENOT** nozīmē ieviest procesu vai ieviest izmaiņas procesos atbilstoši plānotajam;
3. **PĀRBAUDĪT / UZRAUDZĪT** nozīmē mērīt, iegūstot datus un informāciju, lai salīdzinātu darbības rezultātus, to atbilstību plānotajam;
4. **RĪKOTIES / PILNVEIDOT** nozīmē meklēt un analizēt cēloņus neatbilstībām, kā arī tās novērst, lai uzlabotu procesa izpildījumu.¹²

¹¹ Sk. iepriekšējo vēri.

¹² [Vadlīnijas izglītības kvalitātes nodrošināšanai vispārējā un profesionālajā izglītībā 2022 \(Izglītības kvalitātes valsts dienesta iekšējie noteikumi, 4.-5. lpp.](#) Sk. <https://www.ikvd.gov.lv/lv/akreditacija>.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

SMART MINDS
Building a better education

Izglītības kvalitātes
valsts dienests

8. attēls. Kvalitātes vērtēšana atbilstoši Deminga aplim¹³.

2. Normatīvā regulējuma un funkcionalitātes pilnveides turpināšana.

Ņemot vērā, ka Izglītības likuma 46. pantā ir noteikts katras pašvaldības pienākums reģistrēt neformālās izglītības atļaujas un šobrīd Latvijā ir 36 novadi un 10 valstspilsētas, būtu nepieciešamas izveidot vienotu atļauju reģistru, kas nodrošinātu vienkāršāku datu ieguvu un pārskatāmību. Ņemot vērā, ka neformālās izglītības programmas bez atļaujas saņemšanas var īstenot akreditētas izglītības iestādes un katrai izglītības iestādei ir sava vietne VIIS, lietderīgi būtu rast risinājumu šajā sistēmā uzkrāt visu ar izglītību saistīto informāciju.

Līdz ar to būtu nepieciešams aktualizēt Ministru kabineta 2019. gada 25. jūnija noteikumus Nr. 276 “Valsts izglītības informācijas sistēmas noteikumi”, paredzot informācijas un atļauju datu ievadi par neformālās izglītības programmām, kā arī pilnveidot VIIS funkcionalitāti šādas informācijas ievades nodrošināšanai.

Ziņojums ir izstrādāts Erasmus+ programmas projekta “Kvalitātes nodrošināšanas pašnovērtējuma rīka izveide pieaugušo neformālajā izglītībā”, projekta Nr. 2022 -1-LT01-KA220-ADU-000085541, ietvaros.

Eiropas Savienības finansēts. Paustie viedokļi un uzskati atspoguļo autora(-u) personīgos uzskatus un ne vienmēr sakrīt ar Eiropas Savienības un Nacionālās aģentūras viedokli. Ne Eiropas Savienība, ne Nacionālā aģentūra nenes atbildību par paustajiem uzskatiem.

¹³ Sk. iepriekšējo vēri.